
РУХ
ОПОРУ
КОРОТКИЙ ДОВІДНИК

Довідник розроблено та надруковано під егідою
Командування Сил спеціальних операцій
Збройних Сил України

https://opir.org.ua/

https://sof.mil.gov.ua/

КИЇВ — 2026

НЕ ДЛЯ ПРОДАЖУ

ПРО ЩО ВИ ДІЗНАЄТЕСЯ

1	**Що таке рух опору?**	4
2	**Чому рух опору важливий?**	7
3	**Історичні приклади руху опору в світі**	9
4	**Інституалізація руху опору у світі як складової всеохоплюючої оборони**	10
5	**Історичні приклади українського руху опору**	11
6	**Інституалізація українського руху опору**	13
7	**Завдання руху опору ССО ЗСУ**	15
8	**Символіка руху опору ССО ЗСУ**	17
9	**Як долучитися до руху опору ССО ЗСУ**	18
10	**Підготовка до руху опору**	19
11	**Соціальні гарантії учасника руху опору ССО ЗСУ**	21
12	**Короткі фільми, присвячені учасникам руху опору на ТОТ України**	22
13	**Культурні ініціативи руху опору ССО ЗСУ**	26
14	**Рух опору ССО ЗСУ в медіа**	27

Умовні скорочення

ТОТ — тимчасово окуповані території
ЗСУ — Збройні Сили України
ССО — Сили спеціальних операцій
РО — рух опору
ТРО — територіальна оборона

МАНІФЕСТ РУХУ ОПОРУ ССО ЗСУ

// 1

ЩО ТАКЕ РУХ ОПОРУ?

Рух опору — це сміливість бути собою навіть у найтемніші часи. Це спрямована проти окупаційних сил громадська діяльність, метою якої є звільнення територій від окупації та відновлення державного суверенітету.

ЩО ТАКЕ РУХ ОПОРУ?
СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Головною рушійною силою руху опору є цивільні громадяни та громадські об'єднання України, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки держави в умовах окупації.

Рух опору можливий лише в суспільстві вільних, сміливих і свідомих громадян, згуртованих навколо ідеї збереження та розвитку самостійної, соборної та демократичної української держави.

Це завжди захист свого: переконань, ідентичності, культури. Він виникає як відповідь на агресію ворога.

Як соціальне явище рух опору перемогти неможливо. У боротьбу вступає весь народ, який нездоланний тоді, коли він об'єднаний спільною метою.

ЩО ТАКЕ РУХ ОПОРУ?
КОМПОНЕНТА СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Згідно з пунктом 12 частини першої статті 1 Закону України «Про основи національного спротиву» рух опору — комплекс заходів асиметричного характеру, що організовуються і координуються Силами спеціальних операцій Збройних Сил України у взаємодії з іншими силами безпеки та силами оборони із залученням цивільних осіб з метою сприяння відновленню державного суверенітету і територіальної цілісності.

Детальніше у Законі України «Про основи національного спротиву»

// 2

ЧОМУ РУХ ОПОРУ ВАЖЛИВИЙ?

Поки сили оборони тримають фронт, рух опору веде боротьбу в тилу ворога з метою створення необхідних умов для звільнення тимчасово окупованих територій та відновлення територіальної цілісності й державного суверенітету України.

У боротьбі з набагато більшим та сильнішим ворогом вирішальною є стратегія всеохоплюючої оборони, невід'ємною частиною якої є рух опору.

Сучасний рух опору є одним із головних інструментів асиметричної боротьби, коли менший перемагає більшого за рахунок добровільної залученості цивільного населення до спротиву.

Проєкт, присвячений руху опору в контексті деокупації Херсону

// 3

ІСТОРИЧНІ ПРИКЛАДИ РУХУ ОПОРУ В СВІТІ

ФРАНЦІЯ. РЕЗИСТАНС

Окупація Франції під час Другої світової війни (1940 – 1944 роки).

Французький рух опору зіграв важливу роль у веденні розвідки, саботажу, активній підтримці висадки союзників в Нормандії та сприяв визволенню Франції.

АЛЖИР. ФНВ

Війна за незалежність Алжиру (1954 – 1962 роки) проти колоніального панування Франції.

Після восьмирічної війни ФНВ змусив Францію визнати незалежність Алжиру.

АФГАНІСТАН. МОДЖАХЕДИ

Радянсько-афганська війна (1979 – 1989 роки).

Афганські моджахеди за підтримки союзників змусили СРСР вивести війська з Афганістану в 1989 році.

В'ЄТНАМ. В'ЄТМІНЬ ТА В'ЄТКОНГ

Партизанська боротьба проти французів (Перша індокитайська війна у 1946 – 1954 роках) та проти американців (В'єтнамська війна у 1959 – 1975 роках).

Боротьба В'єтміню та В'єтконгу призвела до поразки французьких колонізаторів у 1954 році, виведення американських військ та повного возз'єднання В'єтнаму в 1975 році.

// 4

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ РУХУ ОПОРУ У СВІТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ВСЕОХОПЛЮЮЧОЇ ОБОРОНИ

ШВЕЙЦАРІЯ

Тотальна оборона тут будується на тому, що майже все чоловіче населення проходить військову підготовку і залишається резервістами з особистою зброєю вдома. Цивільні також залучені до оборони, щоб забезпечити тривалий опір без регулярної армії.

ІЗРАЇЛЬ

Місцеві підрозділи самооборони та організований опір цивільних, включно з озброєними резервістами та колишніми військовослужбовцями, формують першу лінію захисту прикордонних громад. Вони стримують противника до підходу регулярних сил ЦАХАЛу та суттєво зміцнюють національну стійкість, інтегруючи населення в систему всеохоплюючої оборони країни.

СІНГАПУР

У доктрині Total Defence цивільні відіграють ключову роль у п’яти з шести складових (цивільна, економічна, соціальна, психологічна та цифрова оборона). Населення системно готують підтримувати державу під час кризи через волонтерство, психологічну стійкість і захист критичної інфраструктури.

// 5

ІСТОРИЧНІ ПРИКЛАДИ УКРАЇНСЬКОГО РУХУ ОПОРУ

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА ТА ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ

Під час визвольних змагань (1917 – 1921 роки) тисячі цивільних — селян, робітників, інтелігенції — брали безпосередню участь у збройній боротьбі в складі армії УНР, повстанських загонів і місцевої самооборони.

Одним з проявів цієї боротьби була Холодноярська республіка (1918 – 1922 роки) — повстанці, які вели партизанську війну проти більшовиків, денікінців та інших сил під гаслом «Воля України — або смерть».

УПА: БОРОТЬБА НА ДВА ФРОНТИ

Сила УПА була в єдності повстанців та народу. До опору долучилися не лише ті, хто тримав зброю, а й тисячі цивільних, які допомагали підпіллю, передавали інформацію, переховували людей, забезпечували продовольством і підтримували зв'язок. У найскладніших умовах звичайні люди ставали частиною спільної боротьби, усвідомлюючи особисту відповідальність за майбутнє України.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ ОПІР ТА ДИСИДЕНТСЬКИЙ РУХ

Українські дисиденти — письменники, науковці, студенти й звичайні громадяни — свідомо йшли на ризик арештів, таборів і переслідувань, поширюючи самвидав, організовуючи акції протесту та відкрито захищаючи мову, літературу та культуру, — тобто захищаючи в цілому українську національну ідентичність.

«ІСТОРІЯ БЕЗ МІФІВ» : УКРАЇНСЬКИЙ РУХ ОПОРУ

Реакція українського суспільства на повномасштабне вторгнення 2022 року та подальший опір окупаційним силам є частиною описаної вище історичної традиції.

Практики та уявлення сучасного руху опору закладено у тяглості боротьби багатьох поколінь українців за незалежність та передаються через сімейну пам’ять, освіту і культурні практики.

// 6

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РУХУ ОПОРУ

З урахуванням суттєвої диспропорції військового потенціалу між Україною та російською федерацією українська держава в умовах екзистенційної загрози ухвалила стратегію всеохоплюючої оборони, що залучає ресурси всього суспільства до забезпечення національної безпеки і не обмежується діями регулярних збройних сил.

Визначальним документом є Закон України «Про основи національного спротиву».

Ключові положення Закону:

визначає національний спротив як систему заходів, спрямованих на відсіч збройній агресії;

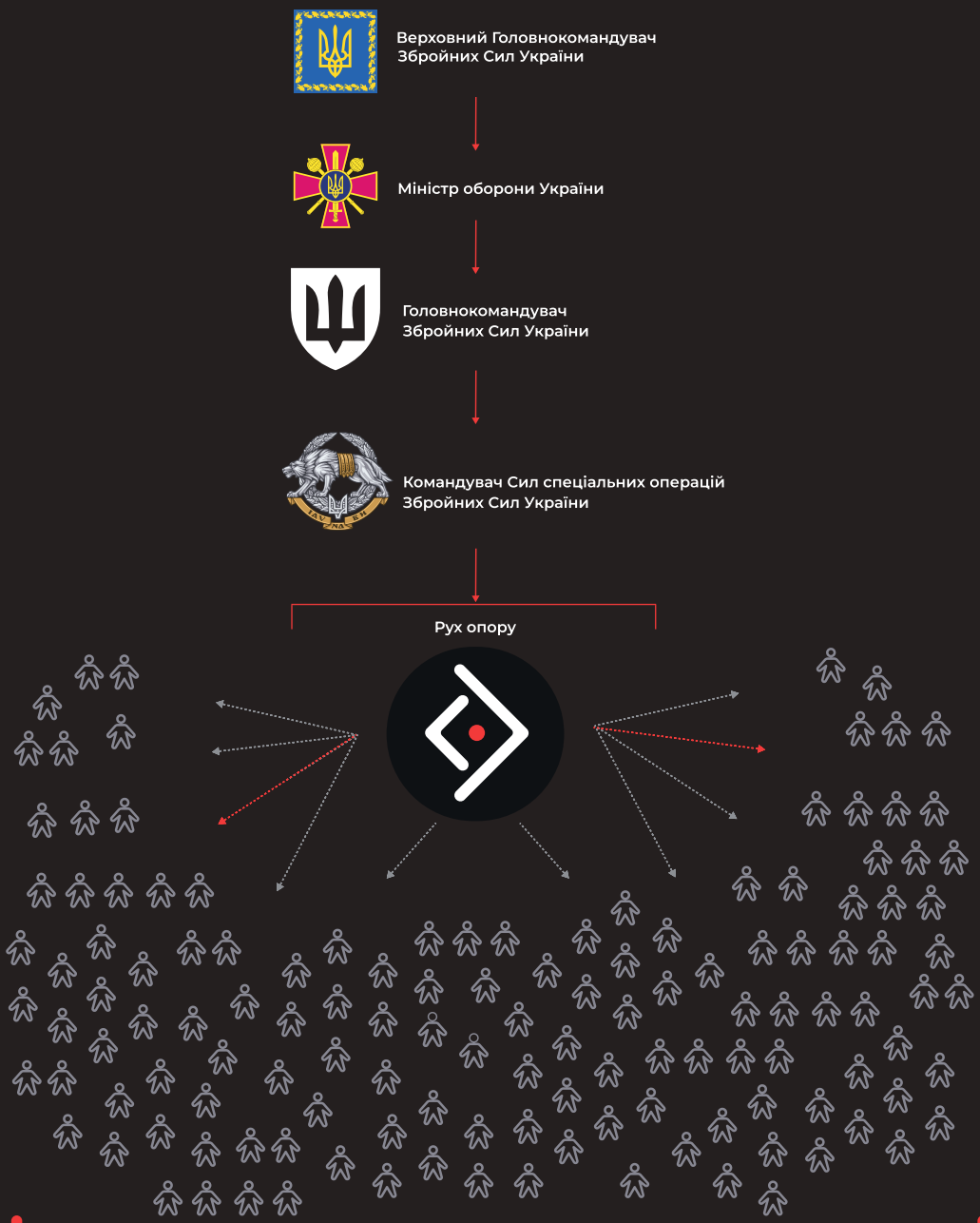
включає три основні компоненти:

- рух опору;
- територіальна оборона;
- підготовка громадян України до національного спротиву.

Детальніше у Законі України «Про основи національного спротиву»

КЕРІВНИЦТВО РУХОМ ОПОРУ

Провідна роль в організації, підготовці, підтримці та веденні руху опору належить Силам спеціальних операцій Збройних Сил України.

// 7

ЗАВДАННЯ РУХУ ОПОРУ ССО ЗСУ

- Формування осередків руху опору та набуття ними відповідних спроможностей
- Підготовка території України до ведення руху опору
- Створення та накопичення запасів засобів руху опору
- Збір, обробка та доведення розвідувальних відомостей (даних)
- Перешкоджання діям військ (сил) агресора (противника)
- Протидія окупаційній владі агресора (противника) та їхнім пособникам
- Протидія використанню противником місцевих ресурсів
- Сприяння спротиву населення України окупаційній владі та/або військам (силам) агресора (противника)
- Сприяння угрупованням військ (сил) сил оборони та силам безпеки у виконанні ними визначених завдань під час відсічі збройної агресії проти України.

РУХ ОПОРУ ССО ЗСУ – НАЙМАСШТАБНІШИЙ РУХ ОПОРУ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

// 8

СИМВОЛІКА РУХУ ОПОРУ ССО ЗСУ

Символ руху опору уособлює боротьбу нескорених поколінь, які передали досвід сучасним підпільникам, які борються за повернення всіх окупованих територій України.

Учасники руху опору називають його «оком», яке символізує те, що сили спротиву все бачать та кожен окупант знаходиться під прицілом.

Емблемою Сил спеціальних операцій Збройних Сил України є зображення крокуючого вовка, підперезаного чересом, яке накладено на вінок з лаврового листя. Невід'ємними частинами емблеми є стилізований двозуб — особистий княжий знак Святослава Хороброго та девізна стрічка із гаслом — «ІДУ НА ВИ».

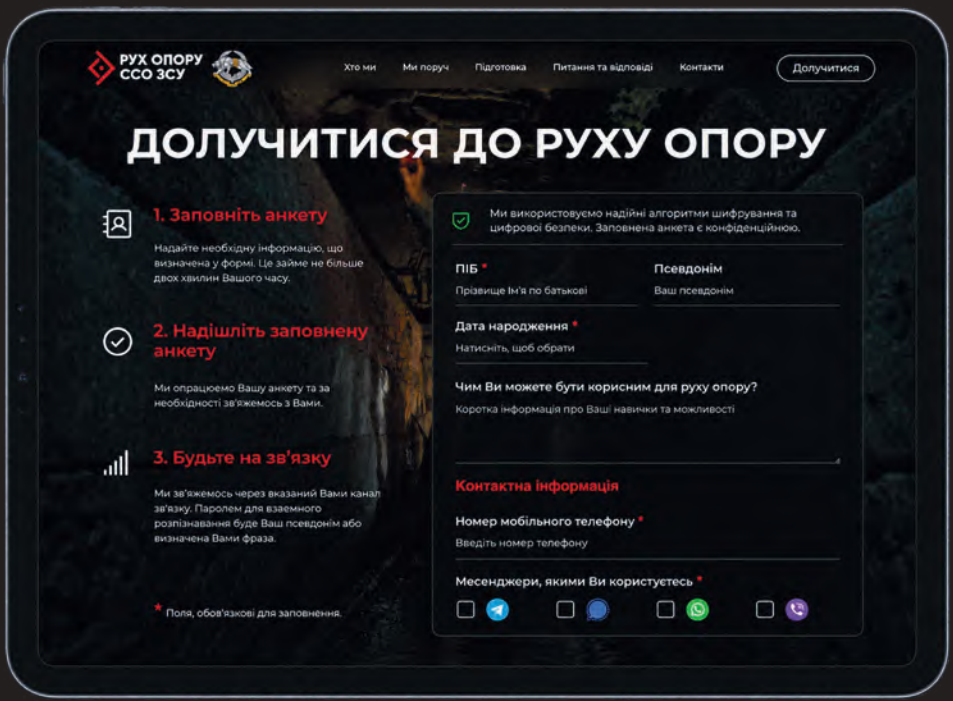
Двозуб — особистий геральдичний знак князя Святослава Хороброго, покровителя ССО ЗСУ. Стилізований двозуб відсилає до витоків українського війська, нагадує про звитяги воїнів Руси-України, історичними спадкоємцями яких є воїни ССО ЗСУ.

// 9

ЯК ДОЛУЧИТИСЯ ДО РУХУ ОПОРУ ССО ЗСУ

Долучитися до руху опору Сил спеціальних операцій Збройних Сил України можна через анкету на сайті **https://opir.org.ua** або написати на електронну адресу **tviy@opir.org.ua**. За такого звернення рекомендується дотримуватися базових принципів цифрової безпеки.

Після опрацювання анкети, відповідно до наявних навичок кандидата, йому може бути запропоновано курс індивідуальної підготовки.

Заповнити анкету

Ми використовуємо надійні алгоритми шифрування та цифрової безпеки. Заповнена анкета є конфіденційною.

// 10

ПІДГОТОВКА ДО РУХУ ОПОРУ

Коли держава обирає стратегію всеохоплюючої оборони, тоді до боротьби з окупантами готується не лише армія, а й весь народ. Саме тому в Україні створено систему підготовки до національного спротиву з особливим акцентом на рух опору.

Ця підготовка не військова служба, а насамперед набуття необхідних знань і навичок для того, щоб чинити опір ворогу на окупованих територіях і підтримувати рух опору.

ПІДГОТУВАТИСЯ ДО РУХУ ОПОРУ МОЖНА У ДЕКІЛЬКА СПОСОБІВ:

1. У складі руху опору ССО ЗСУ — заповнити анкету на сайті opir.org.ua та пройти підготовку під керівництвом інструкторів Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

2. У центрах підготовки до національного спротиву — знайти найближчий центр або його філію, подати свої дані та обрати зручний час для проходження підготовки.

3. Через громадські організації — звернутися до місцевого осередку організації національно-патріотичного спрямування, долучитися до сформованої групи та пройти відповідну підготовку.

4. Самостійно — вивчати профільну літературу та навчальні матеріали, зокрема відео та рекомендації, розміщені на сайті opir.org.ua.

ВИШКІЛ ВОЇН-ВОВКУЛАКА

«Воїн-Вовкулака» – військово-патріотичний вишкіл, спрямований на просвіту українського суспільства про ідеологію, історію, традиції, специфіку діяльності та бойовий шлях Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, зокрема підготовку населення до національного спротиву з питань руху опору.

ІДЕОЛОГІЯ ВИШКОЛУ

Кожен вишкіл присвячується видатній постаті або знаковій події українського національно-визвольного руху, що відіграли вагому роль у боротьбі за незалежність України на різних етапах її державотворення.

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ПАТЧІ

Система підготовки передбачає кілька кваліфікаційних рівнів. Проходячи різні рівні підготовки, учасники вишколів отримують відзнаки. Кожен наступний патч може бути здобутий після одного року активної участі у заходах та підтвердження необхідного рівня знань і практичних навичок.

Детальніше

// 11

СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ УЧАСНИКА РУХУ ОПОРУ ССО ЗСУ

Особам, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору, держава гарантує нерозголошення факту їхньої участі, соціальний і правовий захист, а також спеціальні заходи безпеки для них і близьких родичів.

Детальніше у статті 25 Закону України «Про основи національного спротиву»

Особи, які виконували завдання руху опору на тимчасово окупованих територіях України та/або в районах ведення бойових дій, мають право на отримання статусу учасника бойових дій та інші передбачені законодавством пільги без розкриття факту співробітництва з рухом опору ССО ЗСУ.

Детальніше у Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

// 12

КОРОТКІ ФІЛЬМИ, ПРИСВЯЧЕНІ УЧАСНИКАМ РУХУ ОПОРУ НА ТОТ

Фільм демонструє різних учасників підпілля на ТОТ України та розповідає, що підпільники залишаються в тіні. Їх облич і імен немає в новинах, але саме їхня робота змінює хід війни і дає надію людям на ТОТ.

Дивитися фільм

Окупанти намагаються стерти все українське — нав'язують студентам викривлену історію і спалюють українські книжки в університеті. Викладач історії організовує таємне товариство українознавства. Разом зі студентами вони проводять акцію: підмінюють українські книги на російські. У результаті окупанти спалюють власну пропагандистську літературу, а українські книжки вдається зберегти.

У фільмі звучить пісня «Болбочан» гурту «Жадан і Собаки».

Дивитися фільм

Події розгортаються в тимчасово окупованому Маріуполі. Фільм демонструє, як звичайні люди, які залишилися на ТОТ України, продовжують чинити опір.

Дивитися фільм

Фільм показує, як цивільні мешканці ТОТ чинять опір окупантам, зокрема через кібердіяльність: зламують системи, збирають й передають інформацію, саботують ворожі плани та допомагають українським силам оборони.

Дивитися фільм

Події відбуваються в тимчасово окупованому Мелітополі. Працівники комунальних служб під виглядом звичайної роботи долучаються до підпільної мережі спротиву. Вони встановлюють засоби спостереження біля військових об'єктів окупантів, фіксують пересування техніки та інфраструктуру ворога, збирають та передають розвіддані українським силам оборони.

Дивитися фільм

У центрі історії музикант, який залишається в тимчасово окупованому Маріуполі. Попри тиск окупаційного режиму він продовжує вірити у звільнення міста. За сюжетом учасники руху опору готують і здійснюють ліквідацію головного окупанта та військового злочинця.

Дивитися фільм

Події відбуваються в тимчасово окупованому Донецьку. Звичайний стоматолог, який залишився працювати в місті, продовжує допомагати силам оборони.

Дивитися фільм

// 13

КУЛЬТУРНІ ІНІЦІАТИВИ РУХУ ОПОРУ ССО ЗСУ

«Стінописи опору»

Конкурс муралів «Стінописи опору» — національна мистецька ініціатива, присвячена руху опору, результатом якої стало створення десятків авторських муралів по всій країні.

https://stinopysyoporu.com/

«Червона рута — 2025»

Рух опору ССО ЗСУ став стратегічним партнером фестивалю "Червона рута", який з 1989 року символізує національний культурний спротив, що об'єднує покоління українців та надихає на боротьбу за свободу.

https://www.rutaoporu.com/

«ТОТальний: Наживо»

«ТОТальний: Наживо» — це ініціатива українських митців, які підтримують рух опору ССО ЗСУ. Артисти створюють лайв-концерти зі зверненнями та присвятою пісень українцям, які чинять опір ворогу в окупації.

https://www.totalnyi.com/

// 14

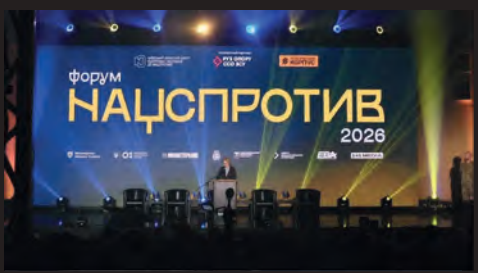
РУХ ОПОРУ ССО ЗСУ В МЕДІА

«Люди в тіні»: ексклюзивна розмова з тим, хто керує українським підпіллям

"ТОТ палають вогнем спротиву": як в ССО доводять, що окупація частини України є тимчасовою

У рамках форуму «Нацспротив-2026» у Києві обговорили підготовку цивільних до спротиву окупації

РУХ ОПОРУ ССО ЗСУ В МЕДІА

Військовий інститут КНУ імені Тараса Шевченка (ВІКНУ) у 2025 році відкрив освітню програму за новою спеціалізацією «Рух опору» (освітня програма «Політологія»)

«Тоді нас було тисячі. Тепер нас мільйони». Історія спротиву Ігоря Олещука

Під патронатом Командування ССО ЗС України відбувся спеціалізований військово-патріотичний вишкіл “Воїн-Вовкулака”

СТАВАЙ УЧАСНИКОМ РУХУ ОПОРУ!

Дивитися відео

НАБЛИЖАЄМО ПЕРЕМОГУ РАЗОМ

ВИКОНАЙТЕ СВОЇ ПЕРШІ ЗАВДАННЯ:

1. ВИКОРИСТОВУЙТЕ ТА ПОШИРЮЙТЕ ІНФОРМАЦІЮ ПРО РУХ ОПОРУ

2. РОЗКЛЕЙТЕ СТІКЕРИ*

*стікерпак додається

СТІКЕРПАК ДЛЯ МЕСЕНДЖЕРУ SIGNAL

Рух опору Сил спеціальних операцій ЗСУ

Сайт
https://opir.org.ua/

Instagram
opir.org.ua

Facebook
opir.org.ua

TikTok
opir.org.ua

Threads
opir.org.ua

Сили спеціальних операцій ЗСУ

Сайт
https://sof.mil.gov.ua/

Instagram
sof_ua

Facebook
UkrainianSOF

YouTube
sof_ua

Telegram
ukr_sof

Завантажити цей довідник